

De Sabadell i el seu rodal

Els Plans i el Masos de migdia del terme El Pla (i II)

per Joan Alsina i Giralt

El Pla. Amb aquest nom, sense cap més afegidura, es coneixia la plana, ben extensa, que avui ocupa en bona part el Camp d'Aviació. Diversos eren els masos, algun d'ells existents encara, compresos en el Pla. Vegem-los d'un a un.

Can Torres del Pla. Un dels noms primitius era el de mas Marçet, i el trobem esmentat en un document de l'any 1402: *"en el lloc dit Sant Antoni prop del mas Marçet"*. Un document de 1583 ens parla d'un mas Vendrell sense que ens indiqui la seva situació; aquesta ve aclarida en uns papers de 1631: *"tot aquell mas dit ara Vendrell i abans Marçet, a migdia amb el camí que va a Sant Pau"*. I un altre document, de 1665, ens ho confirma alhora que ens notifica el seu enrunament: *"el mas Vendrell, abans Marçet, derruït i deshabitat"*. Aquest enrunament del mas fou, però, momentani; de 1671 hem trobat documentació d'obres *"al mas Vendrell, abans Marçet"*. I el 1720 el trobem ja esmentat amb el nom amb què el coneguérem fins a la seva relativament recent desaparició: *"el mas Torres del Pla, abans Vendrell"*. Del mas Torres del Pla ens queda ara el record del seu nom en el Passatge de can Torres del Pla, ben a prop de l'estació de Sabadell-Sur.

Mas Ajac. Ben poques referències, sols dues, he trobat d'aquest mas. L'una del 1423, no ens dona cap rastre per a la seva localització; l'altra, de 1442 és ja més explícita: *"en la Parròquia de Sabadell en el lloc dit el mas Ajac, a migdia amb el camí públic que va al mas Farigola, a ponent amb una peça de terra de dit mas Farigola"*. El fet de no trobar citacions posteriors em fa suposar que el mas Ajac havia ja desaparegut a inicis del segle XVI. La darrera referència citada ens obliga, per situar el mas Ajac, a identificar l'emplaçament del mas Farigola.

Mas Farigola. Les notícies d'aquest mas són ben antigues. La primera que he trobat, de l'any 1286, ens el situa ja força bé: *"terres al mas dit Castellar, antigament Pla Sobirà"* (mas Castellar o Pla Sobirà eren noms, com veurem més endavant, amb els quals es coneixia l'actual Granja del Pas), *a cerç amb el mas de Farigola"*. Així, doncs, el mas Farigola era prop i a tramuntana de la Granja del Pas.

Ben prop, com veurem, del mas Fari-

La Granja del Pas. Llibre: "Del terme de Sabadell".

gola devia haver-hi el mas Santfeliu.

Mas Santfeliu. Poques són les referències que he trobat d'aquest mas. Tot i que una del 1579 ens pot fer creure que el mas Santfeliu i el mas Farigola fossin el mateix, ja que diu: *"el mas Farigola, que posseeix Jaume Santfeliu"*, una altra escriptura, de 1765, dos cents anys posterior, fa referència ben clara als dos masos, *"el mas Daviu, a tramuntana part amb Santfeliu i part amb Farigola"*. Així, doncs, sembla que els masos Farigola i Santfeliu eren tocant l'un a l'altre i a cerç de can Daviu i de la Granja del Pas.

Granja del Pas. Difícil de posar en clar és la complexitat de noms que la documentació trobada ens presenta pel que fa referència a aquest mas.

Vegem-ne alguns exemples:

1286 - *"el mas dit Castellar, antigament Pla Sobirà"*.

1374 - *"el mas Teixidor, tingut per Bernat de Baiona"*.

1438 - Bernat Font del mas Teixidor compra el mas Des Pla.

1569 - *"el mas Pla Major, a sol ixent amb honors del mas Castellar que posseeix Josep Font del Pla"*.

1579 - *"terres que a migdia termenen part amb honors del mas Murtra, abans Castellar, i part amb honors del mas Teixidor que ara té Jaume Murtra"*.

1581 - *"tot aquell mas Murtra, abans Teixidor i Pla Sobirà, a sol ixent amb el mas Castellar, avui Font"*.

Examinant tot aquest embolic de dades contradictòries crec que es pot dir:

Primer, que existien, possiblement ben prop l'un de l'altre, dos masos: Castellar i Teixidor (referències 1286 i 1374). Segon, que a tots dos masos se'ls anomena alguna vegada mas Pla Sobirà (referències 1286 i 1581). Tercer, que tots dos havien estat propietat dels Font (referències 1438 i 1569) i, després, dels Murtra (referències 1579 i 1581). Quart, que, per altra documentació que he pogut consultar, els Murtra vénen solament esmentats durant la darrera meitat del segle XVI. Cinquè, que també per molta documentació examinada, el nom de mas Font de Pla és el que queda constant des del segle XVII fins a darreries del segle XIX quan la masia passà a anomenar-se Granja del Pas.

Joan Farell i Agustí Masvidal en el seu llibre "Del terme de Sabadell" ens expliquen la història d'aquest darrer canvi de nom. No faig esment a les terminacions de la Granja del Pas ja que aquesta existeix avui encara i tots la coneixem o la podem localitzar en qualsevol plànol de Sabadell actual.

Can Miró del Pla. Tot i que crec que l'existència d'aquest mas havia d'ésser força anterior, la primera referència que n'he trobat és de 1520: *"mas Pla Jussà, a llevant amb honors de Barberà, a migdia amb l'Illa Rodona"*. (Ja tindrem ocasió, un altre dia, de parlar de l'Illa Rodona). Pocs anys més tard un document de 1569 ens dona ja el nom que tindria aquest mas fins a la seva relativament recent desaparició; diu aquest document: *"terres al mas Font*

del Pla, a migdia amb honors del mas Jussà posseït per Mió". I una escriptura de 1679 ens parla de "tot aquell mas dit Pla Jussà, derruït i deshabitat, a llevant amb Barberà, a migdia amb l'Illa Rodona que ara té Sebastià Borrell, a ponent amb la riera de Riu-sec". Tot i que aquest document ens diu que el 1679 el mas estava "derruït i deshabitat", devia haver-hi una reconstrucció; no n'he trobat, però, cap testimoni escrit, ja que a més de trobar-ne altres referències en anys posteriors, com la de 1765: "terres al mas Daviu, a sol ixent i migdia amb Miró", aquest mas existia encara fa una setantena d'anys. Fou definitivament enderrocat quan s'habilità, el 1919, el Camp d'Aviació.

Can Daviu. Una ben antiga referència, la primera que he trobat, és de 1286 i ens diu: "terres al mas Pla Sobirà, a ponent amb el mas Bonet". Diverses són les notícies que del mas Bonet es van trobant en el transcurs del temps, com la de 1430: "en el lloc dit Sobarber, que es té per Joan Bonet, del mas Bonet". És curiós que en una escriptura ben posterior a les esmentades, de 1579, s'hi diu: "tot aquell mas Lledó i ara Bonet". És l'única referència que he trobat d'aquest mas Lledó. Si acceptem com a veritable aquesta precedència del nom Lledó al de Bonet, és que era anterior a 1286, primera notícia del mas Bonet? Una única referència fa difícil qualsevol afirmació.

Existís o no aquesta precedència del nom lledó, el mas Bonet havia canviat el seu nom per l'actual, mas Daviu, el 1581; ens diu un document d'aquest any: "el mas Pla Sobirà (actual Granja del Pas, com ja hem vist), a ponent amb el mas Bonet, avui Daviu". I, en endavant, el trobem esmentat moltes i moltes vegades i gairebé sempre hi consten els dos noms, com en un document força més tardà, de 1765: "terres al mas Daviu, antigament Bonet, a sol ixent amb Josep Miró, a ponent amb la riera de Riu-sec i la de Sobarber que allà s'ajunten". El nom de can Daviu persisteix avui encara al Camp d'Aviació, tot i que no es conserva res de l'estructura de la vella masia.

Montserrat

per Esteve Pujol i Pons

Foto de Josep Busoms (1).

Montserrat, gorgs de pedra,
timbes, roqueteres,
cims i nius de calmosa pregària,
boira baixa que encela els seus ocells.

Pau de cel.la,
xiuxiueig d'oració que escalfa,
calenta mirada de Mare que estira amunt.

Montserrat, quixots de pedra,
plantats sota sol i neu,
folls de llum, de romaní i d'oratge,
degotalls cap per amunt, callats,
benets de roca grisa i rosa,
gastats gegants encantats,
adormits farells de muntanya.

Contemplació i silenci,
cants i lloança,
ample horitzó que tot ho abasta
i relliga els cors i el cel.

(1) La foto publicada al Quadern anterior -pàg. 853- que il·lustra "Contemplació del mar a la nit", és igualment de Josep Busoms.

BEN-NET
CENTRE DE NETEGES, S.A.

Soletat, 80
Tel. 725 97 77 - 725 99 87
SABADELL

Sant A. Mª Claret, 2
Tel. 725 01 26 - SABADELL

GESTORIA ADMINISTRATIVA

Codina

Advocat Cirera, 32
Tels. 725 93 22 - 725 95 32
725 97 21 - 726 01 64

SABADELL